

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Jana Brože

s názvem

„Václav Majer a sociálnědemokratická strana Osudy čelného představitele jednoho vnitrostranického proudu“

předkládané v roce 2023 v Ústavu politologie FF UK v Praze

I. Stručná charakteristika práce

Jedná se o příspěvek k československým politickým dějinám období po roce 1918 prostřednictvím biografie politických aktérů, respektive aktéra, a to Václava Majera, jednoho z lídrů sociální demokracie. Přestože se autor zaměřuje primárně na Majerovo politické/stranické působení, jedná se v podstatě o komplexní biografii.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Na výsledku je patrné, že se Jan Brož věnoval disertačnímu úkolu s nevšedním zaujetím, systematicky a poctivě. Pokud studenti rozpracovávají jedno téma ve svých studentských pracích postupně, je třeba ověřovat přínos každé z nich. Brožova disertační práce, která navazuje na jeho diplomovou práci, dokazuje, že dlouhodobější studium jednoho tématu nemusí nutně znamenat úlevu, a že naopak kontinuita ve výzkumu badatelské poznání významně obohacuje.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura argumentace.

Práce je členěna chronologicky a vhodně tematicky. Jak bude nicméně uvedeno níže v „dotazech k obhajobě“, zejména úvody do kapitol působí rozvláčně, což znesnadňuje čtenáři orientaci v tom, co chce autor říci nebo na co se přesně ptá.

2. Formální úroveň práce

Práce je vizuálně přehledná. Autor text formátuje kohorentně a užívá správně poznámek pod čarou. Nedopouští se pravopisných chyb a jazykových neobratností. Je třeba zvláště ocenit autorův věcný a srozumitelný jazyk, který není konotován dobovostí nebo národním, ideologickým či třídním rámcem.

3. Práce s prameny či s materiálem

Autor pracuje průhledným způsobem s relevantními sekundárními prameny. Shromáždil skutečně obdivuhodnou šíři primárních pramenů, a to i ze zahraničních archivů a dosud nevyužitých fondů. Ocenit je třeba také navázání kontaktu s rodinou Václava Majera. Výsledky práce vyplývají nepochybně z vlastního, původního empirického výzkumu. Nicméně zda způsob zpracování materiálu odpovídá testovaným hypotézám, nedokáží plně posoudit, jak uvedu mezi „dotazy k obhajobě“, v textu bych průběžně přivítal více badatelského tázání.

4. Vlastní přínos

Kromě samotného přínosu, který spočívá ve zpracování komplexní biografie osobnosti Václava Majera, přináší práce také první ucelený pohled na formování a působení jednoho ze zásadních stranických křídel a proudů v sociální demokracii. Práce nabízí další benefity biografického žánru, a to postřehy nebo vhledy do řady relevantních subtémat a dílčích

problémů, jako je provoz regionální politiky v meziválečném Československu, vztah sociálně demokratické a agrární politiky, situace londýnské exilové vlády (např. vnitřní odpor některých členů ke způsobu a rozsahu transferu německých obyvatel z Československa), organizování pomoci UNNRA, působení poválečného ministerstva výživy a jeho role při znárodnění, souvislosti brněnského sjezdu nebo problematika poúnorového exilu. Zároveň oceňuji, jak citlivě, a přitom poctivě autor přistupuje k otázkám Majerova osobního života nebo jak korektně přibližuje specifický způsob Majerova jednání. Přestože byl Václav Majer v mnoha směrech muž hodný obdivu, Jan Brož jeho kouzlu nepodléhá a v celém textu si udržuje solidní analytický odstup.

IV. Dotazy k obhajobě

Následující odstavce neslouží jen k diskuzi u obhajoby, ale mohou také sloužit jako podněty k přípravě knižního vydání, neboť by si Brožova práce po úpravách zasloužila publikování ve formě monografie.

Domnívám se, že textu by výrazně prospělo značné krácení. A to za prvé v poznámkovém aparátu. Nerozumím smyslu některých poznámek pod čarou, které jsou podle mě zbytečné, protože se nevztahují k Václavu Majerovi (např. pozn. č. 44, 62, 100, 117, 579 atd. atd.).

Naopak některé informace, ukryté v poznámkovém aparátu, bych jako relevantní problémové okruhy rozpracoval do hlavního výkladu (pozn. č. 59, 80, 421, 635 atd.)

Jak bylo zmíněno, vícero kapitol má až příliš zdoluhavý úvod, kde se nevyskytuje Václav Majer. Například ve třetí kapitole (Pomnichovská maškaráda mloků) se čtenář dočká Václava Majera až po šesti stranách a podobně je tomu i v některých dalších kapitolách. Zde opět doporučuji výrazné krácení. Ve zbytku této kapitoly se pak Majer znovu ztrácí v záplavě různých informací, u nichž čtenáři uniká smysl sdělení. Vše je možné opět relativně jednoduše vyřešit prokrácením textu.

Kapitoly k exilu za války se podle mého názoru příliš zabývají tím, kdo co kde řekl nebo napsal, ale chybí autorův výraznější interpretační vklad. V těchto pasážích, které snad až příliš široce a popisně zmiňují obsah politických jednání a které se mění ve výčet nejrůznějších programových prohlášení a stanovisek, mně také absentuje každodenní rozměr Majerova života. Zatímco autor například popisuje prostředí vojenského tábora, čtenář již příliš nemá představu o Majerově všedním dni ve válečném Londýně nebo o prostoru, ve kterém politicky působil. Stejně tak například v oddílu ke třetí republice se dozvídáme adresu Majerova bytu až v závěru poúnorové kapitoly, která se zabývá útekem na Západ. Materiální kontext a osobní prožitek přitom mohl hrát politickou roli. Pro formování poválečné sociální demokracie bylo například příznačné, že se Václav Majer, který se domů vracel v mocenské pozici (a díky benefitům exilového londýnského politika také jako zámožný člověk), setkal ve straně s kolegy, kteří se vraceli z nacistických kriminálů, kde přišli nejen o své zdraví. V textu také chybí průběžné hodnocení, pokud se průběžně objeví charakteristika Václava Majera, jde většinou o citát. Autor si vlastní zhodnocení Majerovy osobnosti ponechává až na závěr své práce, ale to je škoda.

Pozor také na některá banalizující tvrzení, jako na str. 158: „zavládlo na kontinentu přesvědčení“, nebo na literárněji pojaté pasáže, které však vůči ostatnímu výkladu působí kontrastně, jako např. na str. 56: „Těžké vločky roztávaly na kabátech německých vojáků a jejich mrazem promodralé tváře nepropůjčovaly vstupu armády třetí říše zrovna velkolepý ráz.“

Pokud bych měl tyto dotazy shrnout, v případě publikování práce ve formě monografie doporučuji výrazné prokrácení těch pasáží, které přímo nesouvisí s Václavem Majerem. Zároveň by se autor mohl pokusit více interpretovat, resp. chopit se průvodcovské role

Majerovým životem. Jan Brož tuto vypravěčskou kompetenci přitom prokazuje na řadě míst, například kapitoly o Majerově americkém životě jsou ve vyznačených ohledech vynikající; Majerovo odcházení autor podává s bravurou, od líčení vztahových záležitostí přes Greenbelt jako produkt New Dealu až k místu, kdy Majerovi došly síly. Možná by se autor v případě knižní monografie měl zbavit některých ohledů vůči politologii, kterým rozumím, a naplno v biografii využít možnosti, které nabízí historiografie.

V. Závěr

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako *prospěl*.

27. listopadu 2023

PhDr. et Mgr. Pavel Horák, Ph.D.